

TÓGAZDASÁGOK

A Képviselői Információs Szolgálat Infojegyzete a [T/3768.](#) számú törvényjavasalathoz kapcsolódóan készült. A halgazdálkodási ágazaton belül a tógazdaságok főbb jellemzőit, szerepét, működési feltételeit és a vonatkozó uniós támogatásokat mutatja be.

- A világ tengeri és édesvízi haltermelése az elmúlt 40 évben folyamatosan emelkedett; ezen belül az édesvízi haltermelés a tizenhétszere-sére ([Ózsvári-Máté, 2021](#)).
- 2021-ben Magyarországon az üzemelő halastavak 62 százalékan étkezési hal, 26 százalékan növendék hal előállítására történt, 8 százalékat ivadéknevelésre, a fennmaradó 4 százalékat pedig egyéb célra hasznosították a termelők ([Lehalászás jelentés, AKI 2021](#)).
- A tógazdaságok a lakosság halellátása mellett fontos szerepet játszanak a természetes vizek és a horgásztavak halállományának a fenntartásában is ([Mihály-Karnai, 2021](#)).
- A halastavak vízmegőrző szerepe jelentős. Jelenleg mintegy 250 millió köbméternyi víz tározható a hazai halastavakban ([pecaverzum.hu, 2022. szeptember 8.](#)).
- „Ha megvizsgáljuk, 500 hektárnyi kukoricásban nincs akkora élet és biológiai sokféleség, mint 1 hektárnyi halastóban, ahol a halakon kívül tízezres nagyságrendben fordulnak elő növények, algák, csigák, rovarok és számtalan egyéb élőlény.” – [Lévai Ferenc](#), a Magyar Akvakultúra és Halászati Szakmaközi Szervezet (MA-HAL) szóvivője.

A halgazdálkodásról és hal védelméről szóló [2013. évi CII. törvény](#) értelmében a **halgazdálkodás fogalomkörébe** természetes vizeink halállományának védelme, megújítása, hasznosítása, valamint az akvakultúra (tengeri és édesvízi növények és állatok kontrolált körülmények közötti tenyésztése) és egyéb haltermelési tevékenységek tartoznak. Haltermelés történhet tógazdaságokban extenzív vagy félintenzív módon, és intenzív haltermelésre alkalmas geotermikus vizekben, vagy zárt rendszerekben. Jelen Infojegyzetben a tógazdálkodásra fókuszálunk, mely fontos szerepet játszik a lakosság halellátásában, a természetes vizek megújításában, a horgásztavak haligényének biztosításában, valamint a vizes élőhelyek biodiverzitásának megőrzésében is ([Infojegyzet 2020/71](#)).

Tógazdaságnak tekintjük azt a mesterséges gazdálkodási egységet, amelyben a kialakított műszaki és vízgazdálkodási feltételek biztosítását követően, tervszerű haltenyésztés és haltermelés folyik ([vpf.vizugy.hu, 2013](#)). A fogalommagyarázatot kiegészítve fontos hangsúlyozni, hogy amíg a tógazdálkodásra inkább a hagyományok őrzése, a diverzifikáció fenntartása jellemző, addig az intenzív haltermelésre elsősorban az innováció, a beruházások szükségessége. Fogalmilag külön kell választanunk a halastavakat a horgásztavaktól. Míg előbbi gazdasági haltenyésztés céljával létesül, addig a horgásztavak a hobbisportnak és a rekreációknak színhelyei.

A TÓGAZDÁLKODÁS TÖRTÉNETI ÁTTEKINTÉSE

A tógazdaságok kialakulása a 20. század elejére tehető. [Répássy Miklós](#) (gépészmérnök, vízügyi vezető) szakírói tevékenységének köszönhetően tudjuk, hogy abban az időben az Alföldön és a dombvidéki tógazdaságokban főként ponty-, az erdőségek hegyi vizeiben pisztrángtenyésztéssel foglalkoztak. A pontytenyésztő tógazdaságok száma 1918-ban 109 volt, mintegy 7000 hektárnyi területen. Számuk Trianon után lecsökkent és kiegészültek a síkvidéki területek szikes területein létesített halgazdaságokkal. A két világháború közötti felívelő időszakot nagy megtorpanás követte a háború pusztításának következményeként. Az ötvenes évek állami támogatásai révén létesültek újra tógazdaságok a Hortobágyon, a Dunántúlon pedig völgyzárógátás halastavak ([Répássy, 1909](#)). Az egy hektárra eső tóterület és a haltermelés mennyisége is nőtt ebben az időben, amihez a takarmányozás, a tótrágyázás és a halszaporítás területén bekövetkezett technológiai fejlődés is nagy mértékben hozzájárult. A hatvanas évektől kezdődött meg a ragadozó fajok tenyész-

tésbe vonása. Az 1980-as évek végére az ország már több, mint 20 000 hektárnyi halastóval rendelkezett. Az állami tulajdonban működtetett halgazdaságok nagy része a rendszer-váltást követően is zömmel az állami szektor tulajdona maradt; és csak kisebb egységek alakultak kft.-kké, vagy magánérdekeltségű részvénytársaságokká. Újabb fordulópontra az Európai Unióhoz történő csatlakozás jelentett a halászati ágazat életében ([Horváth–Urbányi, 2004](#)).

UNIÓS SZABÁLYOZÁS ÉS TÁMOGATÁSOK

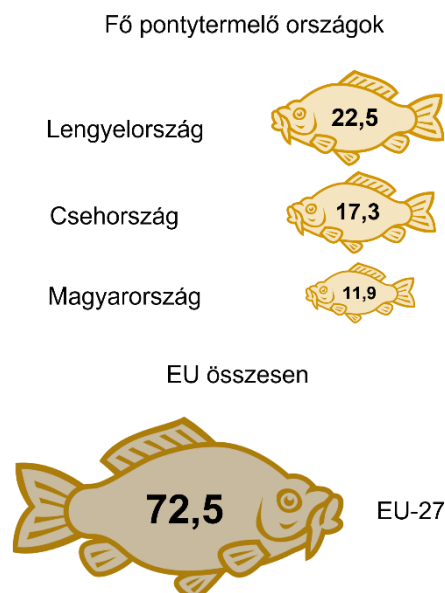
Az Európai Unióban a halászat, a haltermelés és a halfeldolgozás fejlesztése is a [Közös Halászati Politika](#) (KHP) irányelvei szerint történik, melynek jogalapja még a [Római Szerződéshez](#) (38–42. cikk) nyúlik vissza. A KHP 2013. évi reformja óta ([1380/2013/EU rendelet](#)) az ágazati fejlesztésekhez a tagállamok az Európai Tengerügyi és Halászati Alap ([COM\(2018\)390 final](#)) felhasználásával nyújthatnak támogatásokat. Magyarországon 2004 óta érhetőek el a támogatások, amelyeket korábban a sikeresen megvalósított Halászati Operatív Program ([HOP](#)) nyújtott, majd 2014–2020 között a Magyar Halgazdálkodási Operatív Program ([MAHOP](#)), 2021–2027 között pedig a [MAHOP Plusz](#) keretein belül igényelhetnek az ágazat szereplői ([halaszat.kormany.hu](#)).

A MAHOP Plusz a magyar halgazdálkodás számára 20,14 milliárd forintnyi ([palyazat.gov.hu](#)) forrást biztosít 2023–2027 között, elsősorban a fenntarthatóságot, klímavédelmet szemelt előt tartó digitális alapú fejlesztésekre, beruházásokra. Ezeken belül a legfontosabb a haltermelők energiaellátásának biztosítása, különös tekintettel a megújuló energiaforrásokra ([AM Sajtóiroda, 2022. december 22.](#)). A prioritások között hangsúlyos a természetes vizek halállományának növelése, a vizek minőségének javítása, a biodiverzitás megőrzése, valamint az ágazat helyzetéről pontos képet adó adatgyűjtés és monitoring rendszer továbbfejlesztése. A támogatások másik felhasználási területe a haltermelő és -feldolgozó vállalkozások versenyképességének javítása. A támogatási keret 70 százaléka uniós, a fennmaradó

hazai forrásból származik. 2023-tól a MAHOP Plusz támogatási intézkedései közül a „*Halastavak természetiérték-fenntartó szerepének támogatása*” célozza meg kifejezetten a tógazdaságokat, mely a teljes támogatási keret 15 százalékát teszi ki. A MA-HAL ([Magyar Akvakultúra és Halászati Szakmaközi Szervezet](#)) 30 százalékot szeretett volna elérni, de az EU-források elsősorban fejlesztésekre, innovációra fordíthatók, kisebb mértékben célozzák az ökoszisztéma védelmét.

A magyar tógazdaságok közel háromnegyede (73%) a [Ramsari egyezmény](#) vagy [Natura 2000](#) alapján országos, vagy helyi jelentőségű természetvédelmi terület. Az tógazdaságok ebből adódó termeléskorlátozását nem kompenzálja semmilyen támogatási intézkedés ([Halászati Lapok 2022. július](#)). A tógazdasági haltermelés más mezőgazdasági ágazatokhoz képest az agrárkárnyújtási támogatásokat sem veheti igénybe, mivel nincs azok között a gazdasági tevékenységek között, amelyek kompenzációban részesülnek aszály- vagy árvízár esetén ([agrarok.hu, 2022. szeptember 7.](#))

1. ábra: Az EU pontytermelése, 2020 (ezer tonna)

Forrás: [Infoszolg/MA-HAL 2021.](#)

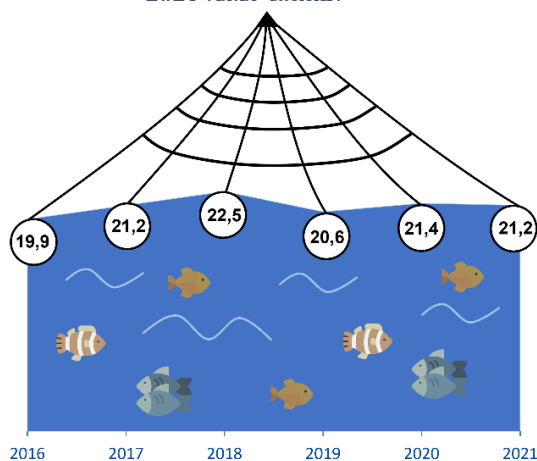
A TÓGAZDÁLKODÁS SZÁMOKBAN

Magyarországon a tógazdasági haltermelés az egyetlen állattenyésztési ágazat, amely meg tudta őrizni rendszerváltáskori területét (agrar-szektor.hu, 2022. szeptember 7). 2021-ben a halastó művelési ágban 29 594 hektár tóterület tartottak nyilván, melyből az üzemelt tógazdaság nagysága 25 937 hektár volt ([Lehalászás jelentés, AKI](#)). Míg az Alföldön nagyobb kiterjedésű, körtöltéses halastavak jellemzőek (mintegy 15 000 hektárnyi terület), addig a dunántúli dombvidékeken kis vízfolyásokon, mederduzzasztással létesített völgyzárógátas tavak (agraroldal.hu, [szakszótár](#)) (megközelítőleg 9800 hektárnyi területen) (vpf.vizugy.hu, 2013 október).

Az elmúlt években az intenzív haltermelés mennyisége ugyan fokozatosan nőtt, a hazai étkezési célú haltermelés 79 százaléka jelenleg is tógazdaságokból származik (([2021. évi jelentés, MA-HAL](#)). Az értekezési célú halak a tógazdasági haltermelés közel kétharmadát, a fennmaradó harmadot a tenyészhalak teszik ki. A haltermelés döntő hányadát már évek óta ugyanaz a három régió adja: Dél-Alföld, Észak-Alföld és Dél-Dunántúl (hellovidek.hu, 2021. július 12.).

2021-ben a tógazdaságokban megtermelt hal mennyiség 21 184 tonna volt. Országos szinten ez 1 százalékos visszaesést jelentett az előző évhez képest, regionális szinten azonban jelentősek a különbségek (Dél-Dunántúlon 15 százalékos csökkenés) ([2021. évi jelentés, MA-HAL](#)).

2. ábra: Haltermelés Magyarországon 2016–2021 (ezer tonna)

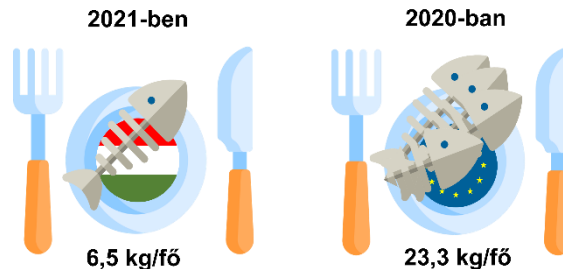

Forrás: [Infoszolg/KSH 2022.](#)

A hazai természeti adottságok miatt a haltermelés domináns faja a ponty, mely 2021-ben az étkezési célú haltermelés 83,2 százalékát tette ki ([Lehalászás jelentés, AKI](#)). A megtermelt halmennyiség 6,8 százaléka busa, 4,4 százaléka vadhal, 3,4 százaléka pedig a vízinvízió túlburjánzását megakadályozó amur volt.

A termelést a külső, környezeti tényezők mellett a piac határozza meg. A magyar lakosság halfogyasztása 2021-ben 6,5 kg/fő volt, mely jelentősen elmarad az európai átlagtól (2020-ban fejenként évi 23,3 kg) ([Lehalászás jelentés, AKI](#)). A hazai fogyasztás szezonális, elsősorban a húsvéthoz és a karácsonyhoz köthető. A belpiac szükségletét korábban a tógazdaságokban megtermelt halakból biztosították, 2020-ban viszont a halfogyasztásunknak már 77 százalékát az importból származó tengeri és más eredetű akvakultúra termékek tették ki. A hazai halfajtákat elsősorban az tőkehalfélék és a lazac szorítja ki.

3. ábra: Egy főre jutó éves halfogyasztás Magyarországon és az EU-ban

A rendelkezésre álló legfrissebb adatok alapján

Forrás: [Infoszolg/MA-HAL 2021.](#)

A Magyarországon megtermelt haltermékek külkereskedelmi forgalma több mint 49 milliárd forint volt, 11,5 százalékkal több az előző évhez képest. Ez a mennyiség a teljes agráréxport 0,77 százaléka (haszon.hu, 2022. július 7). A termelés gerincét kitevő ponty tekintetében a nyugat-európai piac fogadóképessége limitált, Lengyelország és Románia viszont továbbra is szívesen fogadja a magyar pontyot. A hazai tógazdasági pontytermelés fajtagazdagsága miatt (a világon egyedülállóan közel 30 államilag elismert fajta létezik), a különleges fajtaikat még az olyan távolabbi országok is keresik, mint pl. Üzbegisztán, Vietnám vagy Mexikó ([Balogh et al, 2017](#)).

A TÓGAZDASÁGOK MŰKÖDÉSI FELTÉTELEI

A halastavak létesítése engedélyköteles. A vízjogi létesítési engedélyen ([72/1996. \(V.22.\) Korm. rendelet](#)) kívül számos egyéb követelménye is van az engedélyezési folyamatnak. Külön szabályok vonatkoznak arra, hogy a leendő halastavak milyen mértékben befolyásolhatják a természetes vizek vízminőségét. Ezzel szorosan összefüggő követelmény a telepítendő növények és állatok megadása, a vízminőség ellenőrzésére és javítására vonatkozó technológia megjelölése a létesítmény üzemeltetési szabályzatában ([tenderterv.hu, 2021. március 2.](#)). Egy tógazdaság kialakításához elengedhetetlen elem, hogy közelében kellő mennyiségű és minőségű táplálóvíz álljon rendelkezésre, ugyanakkor a felesleges víz akadálytalan elvezetésére is lehetőség legyen. A tápvíz természetes vízfolyásból, tóból, mesterséges csatornából, tározóból származhat, mely vagy költséghatékony módon gravitációs úton, vagy szivattyús átemeléssel jut el rendeltetési helyére ([vpf.vizugy.hu, 2013 október](#)).

A tógazdaságokban szükséges különböző műtárgyak kialakítása, melyek betonból, vasbetonból és kőből készült létesítmények és a halastavak vízellátását, lecsapolását, a vízszint szabályozását, a halak szöktetését, csapdázását szolgálják ([Vermeš, 1997](#)). A tógazdaságok fenntartásához és zavartalan működtetéséhez hozzátartoznak a rehabilitációs kotrások, a műtárgyak karbantartása, a felelős vízmegőrzés is.

KÖZELMÚLT ÉS JÖVŐ

Az elmúlt két év csapadékszegény időjárása miatt óriási vízhiány jelentkezett a hazai tógazdaságokban. A vízhiány főként a gravitációs úton, patakokból feltöltött völgyzárógátas tógazdaságokat sújtotta. Helyeként mintegy 1–1,5 méternyi víz hiányzott a tavakból ([Halászati Lapok 2023. április](#)), ezért a termelők nem tudták kihelyezni a tenyészanyagot, vagy visszahalászásra kényszerültek. A sekély vizekben a halak a madarak elől sem tudtak elbújni. A kárókatonák és más védett fajok jelentősen megtizedelték a halállományt ([agrarszektor.hu, 2022. szeptember 7.](#)). Jelentős inputanyag drágulás is nehezítette a halgazdaságok működését. Az ágazatban tartósan fennálló időjárási és gazdasági nehézségek rövidtávon a termelés volumenére hatnak, hosszútávon pedig a tógazdaságok és hozzájuk kapcsolódó vizes életterek radikális csökkenéséhez vezethetnek. Romániában néhány éve a halgazdaságban dolgozók felszámolták tevékenységüket és a mezőgazdasági művelésre is alkalmas halastavak helyén szántóföldi növénytermesztésbe fogtak ([agrarszektor.hu, 2021. szeptember 17.](#)). A fejlesztési irányokat tekintve, a tógazdasági tevékenységek és bevételek diverzifikálását lehetővé tevő ún. „multi-funkcionális”, valamint a kombinált (extenzív-intenzív) rendszereké a jövő. Ezek a nem egyoldalúan termelésnövelést célzó, hanem az ökoszisztémát is szolgáló, turisztikai és egyéb szolgáltatásokat is végző tógazdaságok a biológiai sokféleség fenntartásához és a vidéken élők megélhetési lehetőségének javításához is hozzájárulnak ([Bozáné Békefi et al., 2017](#)).

Források:

- [A halgazdálkodásról és hal védelméről szóló 2013. évi CII. törvény](#)
- Halgazdálkodás és akvakultúra. [Infojegyzet 2020/71.](#)
- [Lehalászás jelentés.](#) Agrárközgazdasági Intézet, 2021.
- [Jelentés a szervezet működésének 2021. évi eredményeiről.](#) MA–HAL, 2022..

Készítette: Dr. Hantos Krisztina
Képviselői Információs Szolgálat
E-mail: infoszolg@parlament.hu

infoszolg

Internet: www.parlament.hu/infoszolg
Intranet: intra.parlament.hu/infoszolg/
Tel.: (1) 441-6486